

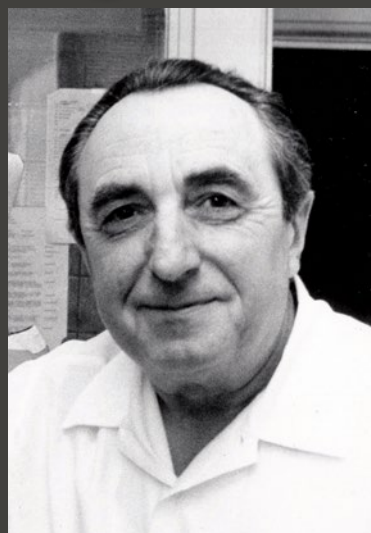
Zdeněk Vacek, Petr Firt

FIRT

Leopold | *generál*

Julius | *politik*

Pavel | *kardiochirurg*

JEDEN ROD V SOUKOLÍ
ČESKOSLOVENSKÝCH DĚJIN

Zdeněk Vacek, Petr Firt

FIRT

Leopold | *generál*

Julius | *politik*

Pavel | *kardiochirurg*

JEDEN ROD V SOUKOLÍ
ČESKOSLOVENSKÝCH DĚJIN

Grada Publishing

Kniha vychází za finanční podpory Středočeského kraje

Středočeský kraj

Ing. Zdeněk Vacek, Ph.D., MUDr. Petr Firt

FIRT

Leopold | generál

Julius | politik

Pavel | kardiochirurg

JEDEN ROD V SOUKOLÍ ČESKOSLOVENSKÝCH DĚJIN

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 9344. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Dana Flídrová Šťastná
Fotografie pocházejí z archivu rodiny Firtovy, dále z Literárního archivu
Památníku národního písemnictví v Praze, archivů Památníku Karla Čapka
ve Staré Huti u Dobříše, Martina Nekoly a ČTK
Grafická úprava a sazba Eva Hradiláková
Počet stran 368
První vydání, Praha 2024
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2024

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno. Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

ISBN 978-80-271-7410-2 (ePub)

ISBN 978-80-271-7409-6 (pdf)

ISBN 978-80-247-4911-2 (print)

OBSAH

PŘEDMLUVA I	POHLED ZPRAVODAJCE	11
PŘEDMLUVA II	OSOBNÍ VZPOMÍNKA	13
ÚVODEM...	SKROMNÝ HRDINA NA PERIMETRU	15
KAPITOLA 1 KLIKATÁ CESTA LEA A JULKA ZE SESTROUNĚ DO PRAHY		
Kořeny rodu		19
Nadějný medik		21
Nestudijní typ		26
KAPITOLA 2 MLADÝ LÉKAŘ MLADÉ REPUBLIKY		
Bez protekce? Na periferii!		29
U pokladny stál		32
KAPITOLA 3 JULEK „ŠPIRITUSNÍKEM“		
Za oponou byznysu a politiky		37
Prokuristou i odborářem		41
KAPITOLA 4 CELOŽIVOTNÍ PŘÁTELÉ ZE SVĚTA KNIH		
U Stránských		45
Kumpán i patron Zdeněk Bořek-Dohalský		47
Muž Přítomnosti Ferdinand Peroutka		49
Slušný člověk Karel Čapek		52
„Ukradená“ Bílá nemoc		57
KAPITOLA 5 JULEK A „ČTYŘI DOMY“		
Do čela koncernu Lidových novin		61
Causa Aventinum		63
Cena lidová, náklad statisícový		65
Okno do Evropy		67

Muž nepražského vzhledu	69
Podporovatel nezaměstnaných i umělců	71
Generálním ředitelem na Národní 9	73
Táflruna & Kadelík	77
Radioaktivní Firt	81
Britská spojka Lockhart	82

KAPITOLA 6 OSUDNÝ OSMATŘICÁTÝ

Locarnizování	85
„Hoši, reálně nemáme presidenta“	86
Julek a válečná strana	88
O nás bez nás	92
Vytí s vlky	93
Mnichovský komplex	95
Julius Václav	96
Umělec mezi lékaři	98
Leopoldova vzpomínka	102
Konec starých časů	104

KAPITOLA 7 BRATŘI V PROTEKTORÁTNÍ PASTI

V šoku z okupace	107
Praha – Strž – Osov – Praha	108
Osudy přátel	111
Spravedlivá Milena mezi národy	113
Polské útočiště	114
Směr Paříž	116
Londýn, volba rozumu	117
Eda maká	119
Strasti MUDr. Firta	121
Svědectví z dopisů	123
Balkánská cesta	125
Do cizinecké legie?	126

KAPITOLA 8 OD EUFRATU AŽ PO BENGHAZI

Nová etapa	129
Deziluze	134

Leda pár děr v zemi	137
Sýrie, album tropických chorob	138
Tobruk poprvé	141
For Princes only	146
Jakpak je dnes u nás doma?	148
Busta kontra gestapo	151
Dělostřelci 200. pluku	152
Do Anglie!	156

KAPITOLA 9 **SPOLEČNĚ V ALBIONU**

Rozjezdy v exilu	159
Do Paříže	160
Péče o české umělce	162
Opět vydavatelem	164
Konec „války v sedě“	166
K moři!	168
Zpátky v Anglii	171
Členem Státní rady	172
Není nad dobrou adresu	174
Setkání bratří	177
Hammersmith	180
Letecky do Prahy	184

KAPITOLA 10 **TŘI ROKY TŘETÍ REPUBLIKY**

Rudé korouhvičky	187
Smlouva se Stalinem	189
Klapálek na bílém koni	191
Leopold velitelem ve Střešovicích	192
Medik Pavel	197
Expozitura U Drahomířina sloupu	201
Agentem OSS & CIA	206

KAPITOLA 11 **DOMÁCÍ INTERMEZZO: ŠEDOU EMINENCÍ ČSNS**

Úvahy o Benešovi	207
Uklidňujte Zenkla!	208
Tiskový koncern Melantrich	212

Poslancem	216
Causy Baťa a Schwarzenberg	218
Spirituálně-elitářský socialismus	222
Marshallův plán	224
Ovládnutí bezpečnostních složek	226
„Fierlinger je svině“	229

KAPITOLA 12 ÚNOROVÁ PROHRA, BŘEZNOVÝ ÚTĚK

Potřebujeme aféru!	233
Lámání chleba: spor o SNB	234
Jen aby se neuklouzlo!	235
Chci to slyšet jasně, Ludvíčku	238
Žlučnicková kolika	239
Je po všem	242
Bratři naposledy spolu	243
Vábničky vítězů	245
Únik v motorovém prostoru	247
StB tápe a pátrá	249
Zprávy přes železnou oponu	250
Francouzská spojka	252
Žlutý Tudor	254
Korespondence s Churchillem?	256
Finský doslov k únoru	258

KAPITOLA 13 MEDICÍNA ŽIVOTNÍM POSLÁNÍM TŘÍ GENERACÍ

Poúnorové Československo	259
Ve víru armádních čistek	261
Mouření Svoboda posloužil... ..	264
Sportovec a medik	267
Svatba i noví příbuzní Prüllovi	269
Linka Vršovice–Krč	273
Do Berlína s rodinou	275
Šťastné chvíle s dědečkem	277
Kondolence ze zámorí	280
Okupace pohledem z Jičína a Prahy	282

KAPITOLA 14 VE SVOBODNÉ EVROPE

Exkurze časopisu Student	285
Sedm let ve stínu deportace	287
Čajový labužník	291
Lepší než internace!	292
Práce pro Svobodnou Evropu	294
Tažení za svobodu	296
Proti prvomájovému průvodu	298
Mladý tygr Tigrid	299
Zohyzdit Peroutku?	300
Firt v hledáčku vnitra	302
Penzistou až na druhý pokus	305
Miloš & Václavové Havlové	307
Úvahy o návratu	313

KAPITOLA 15 CAUSA MINAŘÍK

Herec i Ulyxes na scéně!	315
Snaživý agent	317
Důvěra starého muže	320
Tisková konference	323
Smrt po třiceti letech exilu	325
Tajný deník dr. Firta	326
Knihy a osudy	328

KAPITOLA 16 OSUDOVÉ SPOJENÍ: PAVEL FIRT & IKEM

Šest výzkumných ústavů v jeden IKEM	331
Odchovanec a nástupce	333
Já už budu hodný, dědečku!	337

KAPITOLA 17 VRCHOL KARIÉRY: PRVNÍ TRANSPLANTACE SRDCE

Krok za krokem	341
Prvenství určila legislativa	343
Přípravy a trénink na psech	344
Svačinka s cigaretou	349
Tisíckrát opakovaná... ..	351

KAPITOLA 18 JAKO HOROLEZEC ZA VRCHOLEM

Transplantací nic nekončí!	355
Úzký okruh přátel	356
Důstojně do penze	358
Náhly odchod	361
Návrat na Strž i do širšího povědomí	362
EPILOG Ohlédnutí Petra Firta	365
LITERATURA	367

PŘEDMLUVA I

POHLED ZPRAVODAJCE

Jednotlivé kapitoly strhujícího životního příběhu Julia Firta by samy vydaly na román. Osud nebyl k Firtovi vždy vlídný. Důležité ale je všechny nepříjemnosti přijmout, poprat se s nimi a ukázat, že i jedinec dokáže odolat tlaku většiny, nevzdat se a s osudem se popasovat jako chlap. Nikomu se to jistě nepodaří bez chyb. Po celý život však Julius Firt zůstal autentický, prokazoval schopnost pohybovat se v jakémkoli prostředí. Vždy měl na mysli dobro této země, vyznával ideály pravdy a svobodného světa, a nemálo tomu obětoval. Za to si nepochybně zaslouží ocenění, nejen touto knihou.

Život přivedl Julia „Fikuse“ Firta v období druhé světové války i do spárů špiónáže. A to aktivně na straně americké rozvědky, později přejmenované na CIA. Později musel čelit československé kontrarozvědce, plně ovládané komunisty a sovětskou NKVD. Snažila se, mnohdy úspěšně, mapovat vliv Američanů v naší zemi.

Vedoucí špiónážní mise USA major Charles Katek bohužel podcenil zásady zpravodajské práce. Všude měl dveře dokořán, a tak se prostě nemusel snažit. Lidé, kteří pro Washington pracovali vědomě, nabyli dojmu, že jde vlastně jen o společenská setkání, povídání nad dobrým jídlem zakončená kubánskými doutníky. Je těžké odhadnout, jak sám Firt rozuměl tomu, co dělá právě z hlediska špiónáže.

Pokud jde o „causu Minařík“ ze 70. let, můžeme se jen dohadovat, do jaké míry v tom byla naivita stárnoucího Julia a nakolik „sdílený“ osud emigranta v případě letitého působení pracovníka 1. správy StB kapitána Minaříka v mnichovské centrále Rádia Svobodná Evropa. Plánování a realizace řady teroristických útoků proti této stanici, včetně záměru unést Julia Firta do Prahy, jenom dokazuje, jak moc se bývalý režim obával dopadů šíření pravdy. Navzdory tomu, jak nám dnes vadí nálepkování jiných názorů, než zastává mainstream a politické vedení demokratického státu, přece jenom nikdo nejde na pravdu s kládívem.

Julius Firt byl nuceným útekem v den smrti Jana Masaryka odsouzen k životu mimo svou vlast. Žil jsem a pracoval ve Velké Británii v letech 1991–1995. Přestože jsem věděl, že se skoro kdykoliv mohu jet podívat domů za rodiči, sestrou

a přáteli, občas se mi zastesklo. Co potom museli cítit ti, jejichž život byl násilně přerván únorovým převratem, museli emigrovat a mohli jen doufat, že vláda komunistů jednou skončí. Mnozí se listopadu 1989 nedožili.

Čest památce Julia Firta za vše, co udělal pro nás, kteří dnes můžeme žít ve svobodném, i když ne bezchybném světě České republiky.

brig. gen. v. v. Ing. Andor Šándor
emeritní náčelník Vojenské zpravodajské služby ČR

PŘEDMLUVA II

OSOBNÍ VZPOMÍNKA

Pana profesora Pavla Firta jsem znal od roku 1974 až do jeho smrti. To, že byl průkopníkem cévní chirurgie nejen u nás, ale i v evropském měřítku, je všeobecně známo. Proto bych se v této vzpomínce soustředil spíše na své osobní zkušenosti s panem profesorem Firtem.

Když jsem nastoupil do IKEMu jako řádný vědecký aspirant, stal se – tehdy docent – Firt mým školitelem. Ukázalo se, že byl školitelem velice přísným, ale spravedlivým. Když jsem dělal lékařskou zkoušku z aspirantského minima, nesouhlasil s tím, abych zkoušku složil, a nechal mne vyhodit, přestože ostatní členové komise považovali moje znalosti za dostatečné. Poté mi dával pravidelně úkoly, co mám do příštího týdne nastudovat, a v pátek odpoledne, když šli všichni domů, si se mnou sedl, hodinu mne zkoušel a danou látku jsme probírali. Tím mě naučil, že je potřeba medicínu dělat poctivě, jen tak ji může člověk dělat správně.

Na operačních sálech chtěl mít pan profesor klid, nehrála žádná hudba. Říkal, že on, když se v lese bojí, tak si také zpívá. Měl svoje heslo, parafrázoval anglické „safety first“ na „safety Firt“. Nemiloval bujaré oslavy a večírky. Když jsme jezdili na kongresy, které tou dobou byly velmi často spojené se společenskými setkáními, nikdy se jich nezúčastnil a raději zůstal ve svém pokoji. Na druhou stranu málokdo ví, že pan profesor Firt byl vynikajícím znalcem Haškova Švejka, navíc znamenitým hráčem licitovaného mariáše a jachtařem, který se svou jachtou vyhrál závody kajutových plachetnic a získal Modrou stuhu Vltavy. Vzpomínám i na to, jak jsme s panem profesorem, jeho synem Petrem, který se stal mým celoživotním přítelem, a ještě s docentem Vosmíkem z naší kliniky byli na týdenním zájezdu na lyžování na Chopku. Nezapomenu na to i proto, že jsem si vlastnoručně ušil šponovky. Nebyly příliš teplé a na severní straně Chopku byla taková zima, jakou jsem nikdy před tím ani potom nezažil. Ale jinak to byl nádherný zájezd.

Jednoduše řečeno, pan profesor Firt byl vedle mých rodičů jedním ze tří mentorů, kteří nejvíce ovlivnili nejen můj profesní, ale i osobní život.

prof. MUDr. Jan Pirk, DrSc.

emeritní přednosta Kardiocentra a Kliniky kardiiovaskulární chirurgie IKEM

*Rodičům Ludmile a Zdeňkovi k jejich jubileům, ženě Petře,
sestře Ivaně – a vůbec celé rodině za lásku, obětavost, podporu.
Zdeněk Vacek*

*Tuto knihu s láskou věnuji milovanému synovi Maxíkovi,
své rodině a památce těch, o kterých kniha vypráví.
Petr Firt*

ÚVODEM...

SKROMNÝ HRDINA NA PERIMETRU

Listopad 1941 v libyjské poušti. Z italské koloniální pýchy, pevnosti Tobruk, zbyly trosky. Ve třetím roce světové války dál zuří boj o tento strategický přístav na pobřeží Středozemního moře. Přísun čerstvých jednotek, transport raněných do nemocnic v týle i zásobování materiálem jsou pro silnou palbu nepřítele možné prakticky jen v noci, lodě se přitom proplétají mezi vraky tří desítek anglických a italských plavidel.

Elitní sbor Afrikakorps generála Erwina Rommela, „Lišky pouště“, vynášené nacistickou propagandou do nebes, převzal iniciativu a zasypává spojenecké obránce Tobruku dělostřeleckými granáty i pumami pověstných střemhlavých bombardérů Junkersů Ju 87, štuk, nalétávajících na cíle s charakteristickým drásavým jekotem. Rommelovi jsou podřízeny i co do bojeschopnosti citelně slabší italské jednotky – s o to komfortnějším zázemím a zásobami vybraných delikates.

Britské velení spoléhá při obraně fronty na mnohonárodnostní síly. Po bok Australanů staví Poláky a nově i Československý prapor 11 – Východní. Této ohněm bojů dosud nedotčené jednotce pod velením charismatického plukovníka Karla Klapálka je svěřen důležitý pětikilometrový úsek na perimetru. Tedy výšeč obranného půlkruhu kolem Tobruku. Než byli ze svých pozic vytlačeni, vytesali tu Italoové do skalnatého podloží spartánské pevnůstky, vzdálené od sebe asi 800 metrů a částečně propojené zákopy. Noví „nájemníci“ pro ně rychle vymyslí přezdívky, největší z nich neřeknou jinak než Honza.

Na jiném místě slouží dvě upravené přírodní sluje vyztužené kovovými nosníky

*Rodinná památka:
stetoskop Leopolda Firta
ze severoafrického bojiště.*

jako ošetrovna. Šéflékař kapitán Leopold Firt ji od Britů přebíral bez pomocného personálu, tedy pokud nepočítáme kočku, nepostradatelnou pomocnici v nikdy nekončícím boji s všudypřítomnými hlodavci.

Sedmačtyřicetiletý Firt, zkušený praktický lékař z Kobylis na tehdejší pražské periferii tu má práce nad hlavu. Naši vojáci čelí ve dne pouštnímu horku a v noci mrazu, ve vlhkých kobkách osvětlených petrolejkami vykašlávají černé hleny. Řadu mužů sužuje úplavice, chudokrevnost, podvýživa, nedostatek vitamínů, kazící se chrup, nemluvě o psychických problémech. Všude leze spousta hmyzu. Příděl nevábné vody závisí na starých čerpadlech, ostřelování všech volných ploch včetně latrín nepřítelem komplikuje už tak bídnou hygienu. Snad jediné, čeho tu mají obě armády nadbytek, je jemný písek, použitelný i k „mytí“ nádobí. Dostane se úplně všude, takže už po pár dnech není poznat, kdo se narodil černovlasý a kdo jako blondák.

Firtova polní ošetrovna se otřásá s každým výstřelem nedaleké dělostřelecké baterie, písek se sype ze stropu i stěn a nutí ke kašli. Do krytu Klapálkova velitelství to má Firt sotva dvě stě kroků, zato pod německou palbou. Rommelovi odstřelovači a kulometčíci mají vytáhlého šéflékaře jako na dlani. Každá cesta na poradu, na kus řeči nebo na oběd může být cestou poslední. Firt se proto často vrhá k zemi, spíše kluše, než jde, to vše za povzbuzování kamarádů vykukujících zpoza pytlů s pískem. Při obědě se pak žertuje, jak správně padat a vstávat, aby to bylo podle vojenských předpisů.

Stejně je tomu při častých návštěvách jednotlivých pevnůstek, kam se s Klapálkem vydávají už proto, aby vojákům šli příkladem. Tu a tam, když vidí, že se blíží „starej“, se některý z mladých horlivců začne předvádět zahájením intenzivního ostřelování nepřítele. Ten promptně odpovídá a Klapálkovi s Firtem rázem hoří půda pod nohama.

Ale právě teď spolu oba přátelé sedí na velitelství nad skromným obědem. Nutí se pozřít nesporně kvalitní obsah masové konzervy Bully beef, kterou jim však znechutila prakticky každodenní konzumace bez pořádné přílohy, jen s nevábnou sušenou zeleninou. Ozvěna bojů za stěnami chráněnými pytli a barely s pískem náhle zesílí. Nedaleká pevnůstka dostala přímý zásah, s těmi kluky je zle. Leopold Firt zná svoji povinnost. Stejně jako před čtvrt stoletím, kdy jako mladý medik bojoval na srbské i italské frontě první světové války, se natáhne po lékařské brašně. Druhou rukou sevře uprášenou vlajku s červeným křížem na bílém poli. Klapálek mu položí ruku na rameno: „*Doktore, jdete na smrt!*“ „*Je to moje povinnost,*“ odpoví

Leopold Firt před ošetřovnou, chráněnou před ostřelováním pytlí s pískem.

Firt, pohledem se rozloučí a mávaje vlajkou vykročí z velitelství na sluncem rozpálený písek.

Hodně už se toho namluvílo o rytířskosti boje, důstojnické cti, respektu k práci zdravotníků na obou stranách fronty. Ale platí to ještě? A platilo to vůbec někdy? Koho má teď před sebou, komu je na mušce?

Zní to jako sentimentální historka z barvotiskových kalendářů pro vojáky, tištěných propagandisty všech válčících stran, ale nad několikasetmetrovým úsekem rozpálené libyjské pouště se skutečně rozhostí ticho. Jednotky pod britským velením stejně jako Němci přeruší palbu. Mhouří oči, přikládají k nim rozpálené dalekohledy a sledují vysokou štíhlou postavu Leopolda Firta, mávajícího praporem.

Překonává kritický úsek, mizí v troskách pevnůstky a po čase, který se všem kolem a jistě i jemu samotnému zdá nekonečný, když v rámci možností poskytl spolubojovníkům lékařskou pomoc, se vydává na cestu zpátky k velitelství. Poslední záchvěv jeho vlajky s červeným křížem a chladnoucí hlavě kulometů se opět rozštěkají. Zůstane vzpomínka, kterou skromný obětavý šéflékař i jeho velitel ve svých pozdějších knižních memoárech přejdou – byť Leo později právě za tento čin obdrží Československý válečný kříž 1939. Klapálek ani Firt necítí potřebu připomínat bezčetné příklady vlastního hrdinství od Tobruku a z řady

Za hrdinský čin, ošetření raněných druhů v ostřelované pevnůstce s nasazením vlastního života, obdržel šéflékař Firt Československý válečný kříž 1939.

dalších míst bojů v severní Africe a na Středním východě. Příběh svěří Leopold po návratu domů svému synovi a později i vnukovi. Ti do dnešních dob s úctou uchovali sadu autentických chirurgických nástrojů, stetoskop, ale i granát s kusem zdiva tobrucké pevnosti, pečlivě sestavená fotografická alba i Leopoldovy filmové záběry z té doby.

Pozornost si zaslouží nejen tento konkrétní příběh, ale s ním i celý pohnutý osud skromného šéflékaře od Tobruku. A také život jeho bratra, nakladatele a politika Julia Firta. V jejich stínu by rozhodně neměl zůstat Leopoldův syn Pavel, průkopník cévní chirurgie evropského formátu, který v roce 1984 provedl první úspěšnou transplantaci srdce v bývalém východním bloku. Putování po stopách výjimečného českého rodu Firtů však nezačíná v Libyi, nýbrž ve vesnici Sestrouň na Sedlčansku...